

Izložba „Osmi vik Monoštor“, autora Zdenke Mitić i Milana Stepanovića, sa podacima prikupljenim u relevantnim institucijama - Istorijskom arhivu Sombora i Budimpešte, kao i iz razgovora i privatnih spomenara meštana, postavljena u vreme održavanja BODROG FESTA 2021., bila je pravi izazov za ljude koji žele da nešto saznaju i vide o jednom mestu, od njegovog nastanka do danas. Dizajn materijala: mapa, fotografija, crteža i tekst predstavljenim na 22 panoa, uradio je Milan Jovanović Jofke. Kroz mnoštvo ilustrovanih priča upoznajemo se sa jednim drugačijim Monoštorom nego što je danas, situiranom na 15 km od Sombora, 30 km od granica sa Hrvarskom i Mađarskom, u bačkoj ravnici okružen šumama UNESCO Rezervata Biosfere „Bačko Podunavlje“ i SRP „Gornje Podunavlje“, rekom Dunav i njenim brojnim rukavcima, livadama, močvarama i ritovima, Velikim bačkim kanalom i Kanalom Dunav-Tisa-Dunav. Zapadno od Monoštor prostire se Monoštorski rit, nastao 1902. godine skretanjem korita Dunava, koji je tekao pored samog sela, danas od njega udaljen 3-5 kilometara, pa su Monoštoru ostali rukavci i bare, danas raj za ribolovce, ali i lovce zbog znatnog broja jelenske i druge divljači. Ovo područje je bilo poznato lovcima i ranije, a pohodile su ga krunisane glave iz Evrope, pa i drug Tito.

Lepota na svakom koraku

U lepotama prirode koja okružuje ovo lepo šokačko selo, danas uživaju i turisti, ljubitelji prirode i aktivnog odmora. U ponudi su šetnje, vožnja biciklima, čamcima, fijakerom, ekološke radionice, veliki broj rekreativnih i edukativnih aktivnosti u prirodi. Kroz Bački Monoštor vode i tri međunarodne biciklističke rute: EuroVelo6, Panonski put mira i Amazon of Europe bike trail.

Monoštorci su svoj prirodni raj vešto uvezali sa turističkom ponudom, posebno manifestacijama koje uveliko prevazilaze lokalne okvire. Rimokatolička crkva Sv. Petra i Pavla, Svetilište Vodica, arheološki lokaliteti Bartanj, Siga i Staro selo, Etno kuća „Mali Bodrog“ i „Kuveljić“, kolekcija lutaka u šokačkoj narodnoj nošnji Eve Kovač, samo su neki od predloga turističkog Monoštor. Najveća manifestacija Bodrog fest od 2005. okuplja sve stanovnike sela koji pokazuju svoje gostoprinstvo, ali i ono što znaju i umeju. Tu su i manje manifestacije: ekološko-muzički festival „Regeneracija Dunava“, Likovna kolonija „Dondo“, jugonostalglična „SFRJ rakijada“, PD „Pčela“ organizuje „Monoštoracke dane pčelarstva“ i „Monoštorske sportske igare pčelara, pecaroša i lovaca“, a najsladji od svih je „Sajam torti, kolača i poljoprivrednih proizvoda“ krajem oktobra.

Monoštorci se ponose i svojim gurmanlucima i imaju pravo, jer njihov riblji paprikaš po kvalitetu i ukusu, stoji rame uz rame sa apatinskim i somborskim. Monoštorski specijaliteti pripremaju se u tradicionalnom domaćinstvu „Mali Bodrog“ Eržike Bešenji, koja dočekuje goste

u tradicionalnoj šokačkoj nošnji, u Čardi KOD ŠVABE, na obali rukavca Dunava do koje se stiže dolmom ili kroz gustu šumu, restoranu „Romska duša“ u kojoj se pripremaju specijaliteti: cigansko pečenje, ciganska pogača..., uz zvuke tambure.

Monoštorci su među prvima shvatili prednosti otvaranja svojih kuća turistima, pretvarajući ih u vrlo lepa seoska turistička domaćinstva.

Mitsko mesto Bodrog

Ovaj današnji Bački Monoštor nastao je na temeljima jednog drugog, gotovo mitskog mesta - BODROGA, koje se u sačuvanoj arhivskoj građi Ugarske kraljevine javlja krajem XI veka. Naselje sa drveno-zemljanom tvrđavom u neposrednoj blizini današnjeg Monoštora, nastalo je u vreme prevlasti panonskih Slovena, čije su ime stariji etimolozi i istoričari vezivali za pojavu slovenskog plemena Bodriča.

U turskom defteru Segedinskog sandžaka iz 1570. u somborskoj nahiji je, pored naselja Bodrog, zapisan Monoštor u kojem je zabeleženo devet domaćina, koji su plaćali 2.650 akči poreza. Dvadeset godina kasnije (1590) ovde je zapisano 14 poreskih domova. Od polovine XVII veka, u brojnim spiskovima naseljenih ili opustelih mesta u Bačkoj, Bodrog se više ne pominje. Razlog tome je Dunav, koji je tokom prve polovine XVII veka, promenom toka počeo da ugrožava, plavi i podriva ovo naselje, koje je, do polovine veka, potonulo i nestalo u njegovim meandrima. Ostalo je svedočanstvo starca Miklende iz Batine, rodom iz Koluta, zapisano pred županijskim vlastima 1717, da je u mladosti, iza sela Monoštora, koje se tada nalazilo u predelu Siga, gledao tornjeve bodroške crkve i neke zgrade koje su tonule u Dunav, i vremenom potpuno nestale u reci. Bodroška crkva imala je dva tornja, pa je tim simbolom Bodrog više puta, tokom XVI i XVII veka, ucrtan na zemljopisnim mapama Ugarske. Njegova tačna lokacija nije nikad potvrđena, ali se zna da se nalazio nešto severnije od današnjeg Bačkog Monoštora. Kraj Monoštora su, krajem XVIII i početkom XIX veka, još uvek postojali toponimi Bodroška šuma, Bodroška bara i ostrvo Bodrog.

Na teritoriji današnjeg Monoštora nalazilo se i srednjovekovno naselje sa tvrđavom Bortanj.

□□□□□□□□□□ **Razvoj Bačkog Monoštora**

Početak druge polovine XVIII veka Monoštor je dočeka sa preko 1.000 stanovnika koji su 1752. podigli današnju crkvu Sv. Petra i Pavla. U selu je počela da radi i prva stalna osnovna škola na „ilirskom“ jeziku. Državni popis iz 1828. u Monoštoru beleži 480 domaćinstava i 1.422 poreska obveznika, 31. zanatliju, šest trgovaca, jednog veletrgovca. Mesto je imalo 136 volova za jaram, 126 krava, 554 konja za vuču, 505 ovaca i 371 svinja.

Blizina Dunava pogodovala je otvaranju brojnih vodenica, gde su svoje žito dolazili da melju iz Sombora i okolnih sela. Godine 1736. zapisano je da kraj Monoštora postoji šest mlinova, jedna u posedu somborskog graničarskog kapetana Marka Markovića.

Najveći deo stanovništva u XVIII veku se bavi poljoprivredom, ali je bilo i trgovaca, zanatlija, slugu, nadničara i čobana. U selu je postojalo i dunavsko pristanište, a u vreme prokopavanja Francovog ili Velikog bačkog kanala (1793 - 1802) načinjen je dunavski šljaz, prevodnica na ulazu u kanal sa pratećim službama i radonicama. U to vreme, od Koluta do Monoštora, izgrađen je i prvi dunavski nasip.

Razvoj mesta zaustavila je 1831. epidemija kolere, od koje je te godine bolovalo 217 lica, od kojih je polovna (108) preminulo.

Dvadesetih godina XX veka monoštorska osnovna škola imala je šest učitelja, tri učiteljice i 455 đaka u devet odeljenja i tri zgrade: Veliku, Malu i Švapsku školu. Prva biblioteka osnovana je 1891. u okviru Omladinskog društva. Prvi stalni bioskop radio je od 1922., dok ih je

pred Drugi svetski rat bilo čak tri. Dobrovoljno vatrogasno društvo osnovano je 1927. i imalo je 41. člana, a Sokolsko društvo 1933. godine. Organizovan fudbal se u selu igrao od 20-tih godina XX veka.

Većinu stanovnika, od ukupno 3.920, danas čine hrvatski Šokci, ali ima i starih mađarskih, nemačkih i srpskih porodica. Žive tako izdvojeni, posebni, a opet druželjubivi i otvoreni za sve novo i lepo, u slozi i miru, onako kako zakon prirode, kojom su okruženi, i na koju se oslanjaju, jer od nje zavise, to i nalaže.

